

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงผลของการโฆษณาทางโทรทัศน์ เรื่อง "ดาวิเศษ" ที่มีต่อพฤติกรรมการทิ้งขยะของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นด้วย เงื่อนไขการจัดสภาพการที่แตกต่างกันคือ สภาพการที่นักเรียนได้ดูรายการดาวิเศษ และสภาพการที่นักเรียนไม่ได้ดูรายการดาวิเศษซึ่งเป็นสภาพการที่คาดว่าจะมีผลทำให้นักเรียนในสภาพการทั้งสองมีพฤติกรรมการทิ้งขยะแตกต่างกันหรือไม่

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสื่อมวลชน เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงจะให้ความบันเทิงอย่างเดียว แต่ยังมีอิทธิพลในการเสริมความรู้ ความคิด รสนิยม ทักษะคติ ฯลฯ อันมีผลต่อเนื่องไปถึงการกระทำ การปฏิบัติและความประพฤติด้วย (ใหญ่ชัย รัตนะมังคละ, 2505) ซึ่งในบรรดาสื่อมวลชนทั้งหลาย "โทรทัศน์" นับว่าเป็นสื่อมวลชนที่ได้รับความนิยมและได้รับความสนใจจากประชาชนทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนจะให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะโทรทัศน์เป็นสื่อที่ให้ความบันเทิงได้ดีกว่าสื่อชนิดอื่น ๆ เนื่องจากโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่รวมเอาคุณสมบัติของวิทยุ ภาพยนตร์ และหนังสือพิมพ์เข้าไว้ด้วย คือผู้ชมสามารถได้ยินทั้งเสียง เช่นเดียวกับการฟังวิทยุ ได้เห็นภาพเคลื่อนไหวติดต่อกันไป เช่นเดียวกับการชมภาพยนตร์และได้เห็นตัวหนังสือ เช่นเดียวกับการอ่านหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์จึงเป็นสื่อมวลชนที่แสดงเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุด ยิ่งเป็นโทรทัศน์สีด้วยแล้วยิ่งทำให้ผู้ชมเพิ่มความสนใจมากขึ้น

ประเทศไทยมีการออกอากาศแพร่ภาพโทรทัศน์ขาวดำครั้งแรกเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2498 นับเป็นประเทศที่ 3 ในทวีปเอเชีย รองจากประเทศญี่ปุ่น และฟิลิปปินส์ ต่อมาอีก 12 ปี คือในวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2510 ก็ได้มีการออกอากาศแพร่ภาพโทรทัศน์สีเป็นครั้งแรก และเป็นประเทศแรกในทวีปเอเชีย ปัจจุบันมีสถานีโทรทัศน์ในกรุงเทพฯ 5 สถานีคือ สถานีโทรทัศน์

สีกองทัพบกช่อง 5 (สนามเป้า) สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 (ตลาดหมอชิต) สถานีโทรทัศน์สีช่อง 9 (อสมท.) สถานีโทรทัศน์สีช่อง 3 (หนองแขม) และสถานีโทรทัศน์สีช่อง 11 (กรมประชาสัมพันธ์) ในส่วนภูมิภาคมีสถานีโทรทัศน์ 5 สถานี (ขอนแก่น ฉะเชิงเทรา สงขลา ภูเก็ต และ สุราษฎร์ธานี) ซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยของกรมประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังมีสถานีถ่ายทอดในการออกอากาศแพร่ภาพทั่วประเทศอีก 60 สถานี (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะวิทยาศาสตร์, 2526) จึงทำให้สามารถแพร่รายการโทรทัศน์ครอบคลุมมากกว่า 90 % ของพื้นที่ ดังนั้นโทรทัศน์จึงกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับคนกรุงเทพฯ และผู้อยู่หัวเมืองในส่วนภูมิภาค

แม้โทรทัศน์จะเป็นสื่อมวลชนที่แพงกว่าวิทยุหรือสื่อชนิดอื่น ๆ ก็ตาม แต่โทรทัศน์ก็เป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทและมีอิทธิพลสูงกว่าในด้านให้ความบันเทิง และความเพลิดเพลิน เมื่อดูจากสถิติจำนวนโทรทัศน์ในปี พ.ศ. 2518 มีจำนวน 761,015 เครื่อง ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 จำนวนโทรทัศน์เพิ่มเป็น 1,365,800 เครื่อง นับได้ว่าในช่วงระยะ 4 ปี มีจำนวนโทรทัศน์เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 79 และเมื่อเทียบสัดส่วนกับประชากรทั่วประเทศแล้ว โดยเฉลี่ยในปี พ.ศ. 2518 ประชากร 60 คนคือโทรทัศน์ 1 เครื่อง ปีพ.ศ. 2522 เฉลี่ยประชากร 34 คน คือโทรทัศน์ 1 เครื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานครปีพ.ศ. 2522 มีจำนวนโทรทัศน์ทั้งสิ้น 542,000 เครื่อง เฉลี่ยประชากร 9 คน คือโทรทัศน์ 1 เครื่อง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2526) นับได้ว่าโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่ได้รับความนิยมและความสนใจจากประชาชนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในการวิเคราะห์แนวโน้มบทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อคนกรุงเทพฯ ในอีก 20 ปีข้างหน้าคือ พ.ศ. 2545 นั้น สรุปได้ว่าในอนาคตสื่อมวลชนจะมีบทบาทต่อการดำรงชีพของคนกรุงเทพฯ มากขึ้นกว่าปัจจุบัน กล่าวคือโทรทัศน์จะมีบทบาทเข้าถึงประชาชนในแง่ให้ความบันเทิงได้ทั่วทุกครัวเรือน และทุกครัวเรือนไม่ว่าจะระดับมั่งมีหรือยากจนก็สามารถซื้อโทรทัศน์สีได้ และราคาถูกกว่าปัจจุบันหรือไม่ก็ เกิดมีการตลาดดีขึ้น (คณะกรรมการปฏิบัติการกิจการวิจัยเกี่ยวกับกรุงเทพมหานคร, 2526)

เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อมวลชนประเภทอื่นแล้ว โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการพัฒนาการของเด็ก เนื่องจากเป็นสื่อมวลชนที่เข้าถึงตัวเด็กโดย เบื้องหลังที่อยู่ให้สัมผัสทั้งประสาทหู ตา และเรื่อารมณ์ เด็กไทยดูโทรทัศน์กันมาก ภาพยนตร์ที่ฉายทางโทรทัศน์ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวหรือเนื้อหาสำหรับผู้ใหญ่ ไม่เหมาะสมหรือไม่ได้ช่วยส่งเสริมพัฒนาเด็ก จากการ

วิจัยพบว่าเยาวชนไทยที่มีอายุต่ำกว่า 9 ปี ดูโทรทัศน์อย่างน้อยวันละ 1 ชั่วโมง และเยาวชนที่อายุระหว่าง 10-12 ปี ดูวันละ 3 ชั่วโมง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2504) จากการศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อมวลชนของคนกรุงเทพฯ พบว่าคนกรุงเทพฯส่วนใหญ่เมื่อมีเวลาว่างจะดูโทรทัศน์ (ร้อยละ 84.2) มากกว่าการใช้สื่อชนิดอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอัตราร้อยละจะเพิ่มขึ้น เมื่อกลุ่มผู้ดูมีอายุน้อยลง กล่าวคือในกลุ่มผู้ใหญ่ใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ดูโทรทัศน์ร้อยละ 54.2 ส่วนกลุ่มผู้ดูที่เป็นเด็กพบว่ากลุ่มเด็กที่มีอายุมากกว่า 10 ปี จะใช้เวลาว่างดูโทรทัศน์ร้อยละ 70.2 และกลุ่มเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 10 ปีใช้เวลาว่างดูโทรทัศน์ ร้อยละ 85.3 (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2526) นอกจากนี้เด็กไทยจะดูโทรทัศน์เพื่อความบันเทิง และชอบดูโทรทัศน์มากกว่าฟังวิทยุ ดูภาพยนตร์ อ่านหนังสือ เล่นกีฬา หรือการเล่นอื่น ๆ ถึงแม้ว่าที่บ้านจะไม่มีโทรทัศน์ก็จะไปขอดูกับเพื่อนบ้าน หรือตามร้านกาแฟ (วิจัยจน มินประดิษฐ์, 2513) จากการศึกษาของบารุงสุข และคณะ เกี่ยวกับอิทธิพลของโทรทัศน์ต่อเด็กวัย 7-10 ปี พบว่าเนื้อหาของรายการโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อเด็กในเรื่องเกี่ยวกับความคิดของบุคคลที่เด็กอยากและชอบเลียนแบบและอยากเป็น (Bamrongsook Siha-Umphai, Chamnong Vibulsri, Sukanya Terawanij, 1975)

ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ เนื้อหาของรายการโทรทัศน์ที่เด็กดูมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กหรือไม่ เพราะคนเราจะเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ จากการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่น ซึ่งก็เป็นวิธีพื้นฐานวิธีหนึ่งที่บุคคลใช้ในการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ๆ แต่การเรียนรู้เช่นนี้ส่วนมากแล้ว บุคคลจะเรียนรู้และทำตามโดยที่ไม่ได้ระมัดระวังสิ่งที่ได้เรียน เด็กก็เช่นเดียวกันที่เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากการสังเกตผู้อื่น เพราะวัยเด็กเป็นช่วงของการสร้างรูปแบบต่าง ๆ ของชีวิต และเด็กต้องการจะเข้าใจในสังคมที่เขาดำรงชีวิตอยู่ เด็กจะสามารถเรียนรู้กฎเกณฑ์ของพฤติกรรมทางสังคมได้ โดยดูคนอื่นและเลียนแบบ (Rushton, Cited by Rushton and Sorrentino, 1981 : 92) เพราะฉะนั้นตัวแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏบนจอโทรทัศน์ที่มีประสิทธิภาพและมีความแหวกหลายสูง ย่อมมีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมพฤติกรรมและทัศนคติของเด็กอย่างยิ่ง เด็กจะรับเอาทัศนคติและรูปแบบความประพฤติใหม่ ๆ ที่ได้เห็นจากตัวแบบทางโทรทัศน์เข้าไปและเลียนแบบพฤติกรรมนั้น เพราะเด็กยังไม่สามารถที่จะแบ่งแยกได้ว่าพฤติกรรมใดที่ควรจะสังเกตและเลียนแบบได้ หรือพฤติกรรมใดไม่ควรเลียนแบบ (Bandura, Liebert, Neale and Davidson; Cited by Bandura, 1977 : 39-40)

ดังนั้นจึงมักจะปรากฏ เป็นข่าวเสมอว่า "หุบข้อคั้งทีวี ควางป็นอวดที่น้อง เลียนแบบในหนังสือ
 ล้นไปงัดบอนาถ" (ไทยรัฐ, 31 สิงหาคม 2520) "เด็กหญิงวัย 7 ขวบถูกคอตาย โดยเลียนแบบจาก
 หนังสือเรื่องศึกสองนางพญา" (ไทยรัฐ, 24 พฤศจิกายน 2524) หรือ "นักเรียนโรงเรียนคาราคาม
 หุ่นตัว เล่นกันแบบในหนังสือ พลาดตกลงมาจากตึกสามชั้น" (สยามรัฐ, 16 มิถุนายน 2524) ในต่าง
 ประเทศก็เช่นเดียวกัน Scharmm, Lyle and Parker (Scharmm, Lyle and Parker, Cited
 by Liebert, Sprafkin and Davidson, 1982 : 7) ได้รายงานถึงการเลียนแบบพฤติกรรม
 ต่าง ๆ จากภาพยนตร์โทรทัศน์ของเด็กอเมริกันไว้ในหนังสือ Television in the Lives of our
 Children เช่น ที่เมือง Boston เด็กชายอายุ 9 ปีไม่ยอมเอาสมุดรายงานผลการเรียนซึ่ง
 ได้แต่คะแนนศูนย์ให้พ่อของเขา เด็กชายบ้องกันไม่ให้พ่อได้ดูสมุดรายงานผลการเรียน โดยการ
 ใช้ชอคโกแลตผสมยาพิษแก่ครูประจำชั้น เป็นของขวัญวันคริสมาสต์ หลังจากนั้น เด็กชายได้บอกกับพ่อ
 ของเขาว่า "มัน เป็นสิ่งที่ง่ายมากครับพ่อ ผม เห็น เขาทำกันอย่างนี้จากโทรทัศน์ เมื่อสัปดาห์ที่แล้วนี้เอง
 มีผู้ชายคนหนึ่งต้องการจะฆ่าภรรยาของเขา เขาจึงเอาขนมผสมยาพิษให้ภรรยารับประทาน และภรรยา
 ของเขาก็ไม่รู้ด้วยว่าใครเป็นคนทำ" หรือที่ Los Angeles แม่ครับได้ว่า เด็กชายอายุ 7 ปี
 ไรยเศษแก้วลงในหม้อสุวเนื้อแกะ ซึ่งที่จริงแล้ว เด็กชายไม่ได้มีเจตนาร้ายที่จะทำร้ายสมาชิกใน
 ครอบครัวของเขา แต่ เด็กชายต้องการทดลองทำ เพื่อที่จะดูว่ามันจะได้ผล เหมือนกับที่ได้ดูจากโทรทัศน์
 หรือไม่

ในต่างประเทศมีการศึกษาถึงอิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมของเด็กกันมาก ผลการ
 ศึกษาและวิจัยพบว่า เด็กอนุบาลที่ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ทำให้เด็กมี
 พฤติกรรมก้าวร้าวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่ม เด็กที่มีลักษณะก้าวร้าวอยู่ แล้ว แต่เด็กที่มี
 ลักษณะก้าวร้าวไม่มากนักไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม กลุ่มเด็กที่ดูรายการที่มีตัวแบบแสดง
 พฤติกรรมก้าวร้าวจะแสดงพฤติกรรมชั้ดขึ้นคอกฎ เกณฑ์และ ไม่อดทนต่อการรอคอยมากกว่ากลุ่ม เด็ก
 ที่ดูรายการอื่น (Stein and Freidrich, 1971) เด็กที่ดูรายการที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรม
 ก้าวร้าวรุนแรงจะมีความขัดแย้งกับบิดามารดาสูง (Lyle and Hoffman, 1971)
 นอกจากนี้ยังมีรายงานวิจัยอื่น ๆ ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงกับการ
 ดูโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว (Comstock, Chaffee, Katzman, McCombs,

and Robert, 1978; Liebert and Schwartzberg, 1977; Murray and Kippex, 1979; Parke, Berkowitz, Leyens, West and Sebastian, 1977; Rushton, 1980) งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการหาความสัมพันธ์ (Correlation) มากกว่า เป็นเรื่องเชิงเหตุและผล (Cause and Effect) ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันอยู่ว่า อิทธิพลของโทรทัศน์จะเป็นสาเหตุโดยตรงกับพฤติกรรมดังกล่าวหรือไม่ก็ตาม แต่ก็ เป็นเรื่องที่น่าสนใจว่าโทรทัศน์มีส่วนสำคัญในการกระตุ้น เสริมพฤติกรรมเกี่ยวกับความก้าวร้าวรุนแรงและอาจ ทำให้เด็กอยากแสดงออกถึงพฤติกรรมเหล่านั้นได้

ข้อมูลข้างต้นบ่งชี้ชัดว่ารายการโทรทัศน์มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อเด็กในด้านต่าง ๆ หลายประการ เช่น ทำให้เด็กจดจำเนื้อหาได้นาน เพราะเด็กตั้งใจรับเองโดยไม่มีใครบังคับ สร้างทัศนคติและค่านิยมได้รวดเร็วมาก และสร้างภาพอนาคตสำหรับเด็กที่สามารถกระตุ้นให้เด็กฝึกฝน ความเปลี่ยนแปลง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2523) ดังนั้นโทรทัศน์จึง เป็นสื่อมวลชนที่ให้สิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่าความบันเทิง โทรทัศน์เป็นเหมือนแหล่งที่สำคัญของการ เรียนรู้ทางสังคม กำหนดปทัสถานทางสังคมและจะเป็นตัวกำหนดว่าบุคคลจะมีพฤติกรรมอย่างไร ในสถานการณ์ต่าง ๆ เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ได้เห็นจากโทรทัศน์ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรม ด้านบวกหรือพฤติกรรมด้านลบ เมื่อเป็นเช่นนั้นนักจิตวิทยาจึงได้พยายามศึกษาเกี่ยวกับการสร้างเสริม พฤติกรรมด้านบวก หรือพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคม ซึ่งพบว่ารายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ พฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมหรือพฤติกรรมด้านบวก สามารถทำให้เด็กมีพฤติกรรมการช่วยเหลือ สังคมหรือพฤติกรรมด้านบวกเพิ่มขึ้น (Elliot and Vasta, 1970; Bryan and Walback, 1970; Stein and Bryan, 1972; Wolf, 1973; Stein and Friedrich, 1972; Sprafkin, Liebert, and Poulos, 1975; Collins and Getz, 1976; Baran, Chase and Courtright, 1979)

แนวความคิด ทฤษฎีพื้นฐานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

ในทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม Bandura กล่าวว่านอกจากปฏิกิริยาสะท้อนเบื้องต้น (Elementary Reflex Action) แล้ว พฤติกรรมของมนุษย์ไม่ได้เกิดขึ้นเอง แต่เกิดจากการเรียนรู้ รูปแบบของพฤติกรรมใหม่ ๆ อาจได้มาโดยการมีประสบการณ์กับสิ่งนั้นโดยตรง หรือเป็นการเรียนรู้ทางสังคมโดยการสังเกตจากผู้อื่น (Bandura, 1977 : 16) และการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในสังคมของมนุษย์เป็นการเรียนรู้เงื่อนไขผลกรรมที่ว่า พฤติกรรมใดกระทำแล้วได้รับผลทางบวก มนุษย์จะเลือกกระทำพฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรงหรือผลทางบวกนั้น พฤติกรรมใดกระทำแล้วได้รับผลทางลบ มนุษย์จะหลีกเลี่ยงการกระทำที่จะได้รับการลงโทษหรือผลทางลบ

วิธีการเรียนรู้ของมนุษย์

Bandura กล่าวถึงวิธีการเรียนรู้ของมนุษย์ว่า มนุษย์เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ 2 วิธีคือ (Bandura, 1977 : 17-55, 1986 : 47-105)

1. การเรียนรู้จากผลกรรม (Learning by Response Consequences) การเรียนรู้ในขั้นพื้นฐานของมนุษย์ส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้จากการมีประสบการณ์ตรงว่า การกระทำใดจะก่อให้เกิดผลกรรมใด ซึ่งผลกรรมนั้นมีทั้งผลกรรมทางบวกและผลกรรมทางลบ ในชีวิตประจำวัน การกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์บางอย่างก็ได้รับผลทางบวก ในขณะที่การกระทำบางอย่างก็ได้รับผลทางลบตามมา การเสริมแรงแบบต่าง ๆ จึงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ในอนาคต มนุษย์จะเลือกทำเฉพาะพฤติกรรมที่ จะทำให้เกิดผลกรรมด้านบวก และไม่ทำพฤติกรรมที่จะทำให้เกิดผลกรรมด้านลบ การเรียนรู้จากผลกรรมจะทำหน้าที่ 3 ประการคือ

1.1 ด้านการให้ข้อมูล (Informative Function) ในการเรียนรู้ของมนุษย์นั้นไม่เพียงแต่เป็นการกระทำตอบสนอง เท่านั้น แต่มนุษย์ยังสังเกตผลที่เกิดจากการกระทำด้วย โดยการสังเกตถึงความแตกต่างของผลที่เกิดมาจากการกระทำของเขา มนุษย์จะพัฒนาสมมติฐานเกี่ยวกับการตอบสนองให้เหมาะสมกับสถานการณ์หนึ่ง ๆ ให้มากที่สุด เพราะฉะนั้นข้อมูลเกี่ยวกับผลของการกระทำจะเป็นแนวทางหนึ่งในการกำหนดการกระทำของมนุษย์ในอนาคตเช่นกัน สมมติฐาน

ที่ถูกต้องจะทำให้การกระทำประสบผลที่พึงพอใจ ขณะที่สมมติฐานที่ผิดพลาดทำให้การกระทำประสบผลที่ไม่พึงพอใจ มนุษย์จะใช้ความคิด ความเข้าใจ เลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยพิจารณาจากผลกรรมที่แตกต่างกัน

1.2 ด้านการจูงใจ (Motivational Function) ความเชื่อในการคาดหวัง ผลกรรมทำให้มนุษย์เกิดแรงจูงใจในการที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ประสบการณ์ในอดีตจะทำให้มนุษย์เกิดการคาดหวังว่า การกระทำใดก่อให้เกิดผลกรรมที่พึงปรารถนา และการกระทำใดที่ก่อให้เกิดผลกรรมที่ไม่พึงปรารถนา ผลกรรมที่พึงปรารถนาย่อมทำให้เกิดแรงจูงใจในการกระทำสูง ผลกรรมใดที่ไม่นำพียงปรารถนาผลกรรมนั้นย่อมทำให้เกิดแรงจูงใจต่ำ

1.3 ด้านการเสริมแรง (Reinforcing Function) การตอบสนองใด ๆ ก็ตามถ้าได้รับการเสริมแรงพฤติกรรมนั้นก็มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นอีก แต่สิ่งสำคัญก็คือเงื่อนไขในการเสริมแรง (Reinforcement Contingency) ซึ่งบุคคลจะเรียนรู้ได้จากข้อมูลเดิมและแรงจูงใจที่จะทำพฤติกรรมนั้น ตลอดจนการหาข้อสรุปได้ถูกต้อง การเสริมแรงจะไม่มีประโยชน์เลยถ้าบุคคลไม่ได้ตระหนักว่า เงื่อนไขการเสริมแรงมีว่าอย่างไร การเสริมแรงตามทฤษฎีนี้ เน้นถึงการทำให้พฤติกรรมนั้นคงอยู่มากกว่าการสร้างพฤติกรรมใหม่

2. การเรียนรู้จากตัวแบบ (Learning Through Modeling)

Bandura กล่าวว่าไว้ว่าการเรียนรู้อาจเป็นสิ่งที่ยากยิ่ง และอาจมีอันตรายได้ถ้ามนุษย์เราต้องเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง จนกว่าจะพบว่าควรทำอะไรจึงจะได้รับผลที่ต้องการ แต่ทว่ายังมีมนุษย์ส่วนมากสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น เป็นแบบอย่างว่าควรจะทำพฤติกรรมใหม่ได้อย่างไร โดยทำให้ไม่ต้องการลองผิดลองถูก และยังได้รวบรวมความรู้นั้นไว้เพื่อนำมาใช้ในการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ในโอกาสต่อไป ทำให้ช่วยลดความผิดพลาดลงได้

Bandura เชื่อว่าในการเรียนรู้และการแสดงพฤติกรรมเลียนแบบจะต้องมีกระบวนการที่สำคัญ 4 ประการดังมีคือ

2.1 กระบวนการใส่ใจ (Attentional Processes) เป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญในการเรียนแบบ เพราะการเรียนรู้จากตัวแบบอาจจะไม่เกิดขึ้นถ้าผู้สังเกตขาดความใส่ใจ และขาดการรับรู้พฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออกมา ความใส่ใจจะทำให้ผู้สังเกตสามารถจำแนกพฤติกรรมที่เขาสนใจนั้นออกจากพฤติกรรมอื่น ๆ ของตัวแบบได้ ซึ่งความใส่ใจในตัวแบบนี้ อาจเกิดขึ้นได้ เนื่องจากตัวแบบมีลักษณะใกล้เคียงกับผู้สังเกต หรือผู้สังเกตมีความนิยมชมชอบตัวแบบ หรือพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดง โดยที่พฤติกรรมนั้นอาจมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของผู้สังเกต ผู้สังเกตจึงให้ความสนใจ ผู้สังเกตจะสนใจตัวแบบบางคนและพฤติกรรมบางอย่างเท่านั้น นอกจากนี้ การเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบนี้จะเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใดยังขึ้นอยู่กับความยากง่ายของพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงและความสามารถในการเรียนรู้ของผู้สังเกตด้วย

2.2 กระบวนการทรงจำ (Retention Processes) ในการเรียนรู้โดยการสังเกตนั้นมนุษย์เราไม่สามารถเรียนรู้ได้มาก ถ้าไม่มีการทรงจำพฤติกรรมของตัวแบบ การทรงจำพฤติกรรมของตัวแบบซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญที่มนุษย์สามารถรวบรวมรูปแบบพฤติกรรมของตัวแบบที่ได้สังเกตเห็น และการทรงจำพฤติกรรมเหล่านั้นไว้ในรูปของการสร้างรหัสสัญลักษณ์ (Symbolic Coding) ซึ่งมี 2 ลักษณะคือ การทรงจำไว้เป็นรูปในภาพ (Imaginal) หรือการทรงจำเป็นคำพูด (Verbal) การจำในลักษณะนี้จะช่วยให้การทรงจำทำได้ง่ายและนานกว่า ยิ่งถ้าประสบการณ์ใหม่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน การทรงจำจะถาวรมากขึ้น

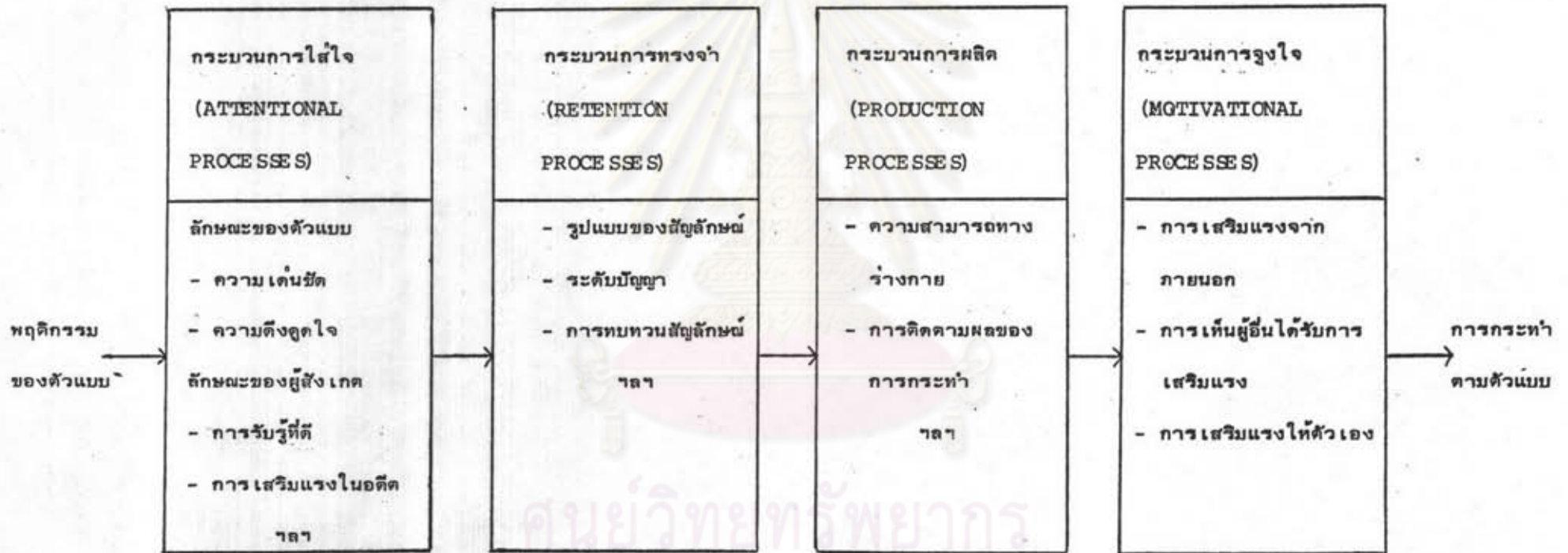
2.3 กระบวนการผลิต (Production Processes) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกต เปลี่ยนสัญลักษณ์ที่เก็บไว้ในรูปความจำจากกระบวนการทรงจำไว้ออกมา เป็นการกระทำที่เหมาะสมด้วยการใช้กลไกทางความคิด โดยที่ผู้สังเกตจะรวบรวมองค์ประกอบต่าง ๆ ของพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ เป็นรูปแบบขึ้นมาใหม่และแสดงออกมา แต่ผู้สังเกตจะแสดงพฤติกรรมได้ครบถ้วนตามที่สังเกตหรือไม่ขึ้นอยู่กับระดับปัญญา (Cognitive Level) และความซับซ้อนของพฤติกรรม พฤติกรรมที่แสดงออกในครั้งแรก ๆ อาจจะยังไม่ถูกต้องเหมาะสมทีเดียว เพียงแค่แสดงได้ใกล้เคียงกับพฤติกรรมของตัวแบบเท่านั้น แล้วเขาก็จะค่อยปรับพฤติกรรมของตนเองจนกว่าจะได้รับผลที่พึงพอใจ ซึ่งต้องอาศัยการติดตามการกระทำเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับที่จะช่วยให้การกระทำตามตัวแบบดียิ่งขึ้น

2.4 กระบวนการจูงใจ (Motivational Processes) เนื่องจากมนุษย์ไม่สามารถแสดงพฤติกรรมเลียนแบบได้ทุกอย่าง แม้ว่าเขาจะได้เห็นได้เรียนรู้แล้วก็ตาม มนุษย์จะเลือกเลียนแบบเฉพาะพฤติกรรมที่เขาสนใจ และเห็นคุณค่ามากกว่าพฤติกรรมของตัวแบบที่ให้ผลกรรมทางลบ ซึ่งการได้เห็นผลกรรมที่ตัวแบบได้รับหลังจากแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ แล้ว ย่อมมีผลจูงใจให้มนุษย์เลียนแบบพฤติกรรมนั้น โดยเฉพาะเมื่อได้เห็นผลกรรมที่พึงพอใจ องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการใช้ตัวแบบ เพื่อให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่ต้องการนั้น ต้องมีการจูงใจโดยการเสริมแรงทางบวก เพื่อกระตุ้นให้ผู้สังเกตแสดงพฤติกรรมเลียนแบบออกมาและเป็นการเสริมให้พฤติกรรมนั้น เกิดบ่อยยิ่งขึ้น ดังนั้นกระบวนการจูงใจจึงมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้จากการสังเกต

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในการเรียนรู้จากตัวแบบจำเป็นต้องประกอบไปด้วยกระบวนการที่สำคัญ 4 กระบวนการตามที่กล่าวมาแล้ว ถ้าขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง การเลียนแบบพฤติกรรมตามตัวแบบย่อมไม่สมบูรณ์ กระบวนการทั้ง 4 ของการเรียนรู้จากตัวแบบสามารถนำมาเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้ (Bandura, 1977 : 23; 1986 : 52)

Bandura ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับอิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อผู้สังเกต (Bandura, 1977
อ้างใน จรรยา นาคะรัต, 2528) ไว้ดังนี้

1. การสร้างพฤติกรรมใหม่ เมื่อผู้สังเกตได้เห็นการกระทำของตัวแบบซึ่งการกระทำ
ของตัวแบบมีผู้สังเกตไม่เคยพบเห็นมาก่อน ผู้สังเกตจะรวบรวมรูปแบบของการกระทำใหม่ที่ได้เห็น
จากตัวแบบอยู่ในรูปของสัญลักษณ์และถ่ายทอดออกมา เป็นพฤติกรรมใหม่

2. การสร้างกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่ อิทธิพลของตัวแบบในกรณีที่จะเกิดขึ้นใน
สภาพการณ์ที่ผู้สังเกตเห็นการกระทำของตัวแบบในลักษณะต่าง ๆ เช่น การตัดสินใจ รูปแบบทาง
ภาษา เป็นต้น จากนั้นผู้สังเกตจะทดสอบการกระทำตามตัวแบบลักษณะต่าง ๆ ภายใต้สภาพการณ์
ต่าง ๆ และถ้าการตอบสนองส่งผลทางบวกผู้สังเกตก็จะรวมรูปแบบลักษณะของตัวแบบในรูปแบบ
ต่าง ๆ แล้วนำมาสร้าง เป็นกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่

3. การสอนความคิดและพฤติกรรมสร้างสรรค์ การมีตัวแบบจะช่วยสนับสนุนการพัฒนา
เชิงสร้างสรรค์ เพราะ เมื่อนุชนัยเห็นตัวแบบกระทำพฤติกรรมใด ๆ พฤติกรรมหนึ่ง นุชนัยอาจจะใช้
ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ประกอบกับการกระทำของตัวแบบ มาพัฒนา เป็นความคิดหรือพฤติกรรมใหม่
ขึ้นมาอย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดสำหรับตัวแบบเชิงสร้างสรรค์ คือถ้าตัวแบบเชิงสร้างสรรค์นี้ยังมี
ประสิทธิภาพไม่เพียงพอ หรือผู้สังเกตมีทักษะจำกัด พฤติกรรมสร้างสรรค์ก็จะมีอิทธิพลเพียงพอ
ต่อการกระทำตามของผู้สังเกต

4. การยับยั้งการกระทำและการลดความหวั่นเกรงที่จะกระทำ การที่ได้เห็นตัวแบบ
ถูกลงโทษ ผู้สังเกตจะมีแนวโน้มที่ไม่กระทำตามตัวแบบนั้น และในทำนองเดียวกันถ้าได้เห็นตัวแบบ
ทำพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง และถูกห้ามปรามแล้วไม่มีผลกรรมใด ๆ ตามมา ผู้สังเกตก็มีแนวโน้มที่
จะกระทำตามตัวแบบ

5. การส่งเสริมการกระทำ การมีตัวแบบจะมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการกระทำที่เป็น
ทางบวกและทางลบ ถ้าผู้สังเกตได้เห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมหนึ่งและได้รับรางวัล ผู้สังเกตก็มี
แนวโน้มที่จะกระทำตามมากขึ้น ในทำนองเดียวกันถ้าได้เห็นตัวแบบที่แสดงความก้าวร้าว และได้
รับการยกย่องว่า เป็นสิ่งที่ดี ผู้สังเกตก็มีแนวโน้มที่จะกระทำตามมากขึ้น เช่นกัน ดังนั้นการเสนอตัวแบบ
ในสังคมจำเป็นจะต้องมีความระมัดระวังอย่างยิ่ง เพราะอาจจะมีผลต่อการเพิ่มพฤติกรรมทางลบได้ เช่นกัน

6. ทางด้านอารมณ์ การมีตัวแบบนั้นนอกจากจะส่งผลต่อการกระทำตามตัวแบบแล้ว ยังมีผลต่ออารมณ์ของผู้สังเกตให้รุนแรงเพิ่มขึ้นอีก และกระตุ้นให้เกิดการคล้อยตามไปด้วย

7. การเลือกอันง่ายให้เกิดการกระทำตามตัวแบบ การกระทำใดที่คนที่ถูกทำและมีความชื่นชอบอยู่แล้ว การกระทำของตัวแบบนั้นก็ทำให้ผู้สังเกตกระทำตามตัวแบบได้เร็ว จะทำให้เกิดการแผ่ขยายจากสังคมหนึ่งไปสู่สังคมหนึ่งได้โดยเร็วด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การมีตัวแบบนอกจากจะทำให้ผู้สังเกตมีความเปลี่ยนแปลงภายในตนเองแล้ว ยังทำให้สังคมนั้น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอีกด้วย

ปัจจัยที่มีผลต่อผู้สังเกตในการกระทำตามตัวแบบ (Bandura, 1977 : 41-45)

1. ลักษณะของตัวแบบ ซึ่งแยกออกเป็นลักษณะย่อย ๆ ได้อีก 2 ลักษณะคือ
 - ก. ลักษณะที่ติดตัวมากับตัวแบบ ได้แก่ อายุ เพศ เชื้อชาติ
 - ข. ลักษณะที่เกิดขึ้นภายหลัง ได้แก่ ความเชี่ยวชาญ สถานภาพ ความสามารถ และอำนาจของตัวแบบ ตัวแบบที่มีความคล้ายคลึงกับผู้สังเกต เช่น ตัวแบบที่มีเชื้อชาติหรือวัฒนธรรมเดียวกัน ย่อมทำให้เกิดการกระทำตามตัวแบบได้มากกว่าตัวแบบที่ต่างเชื้อชาติหรือวัฒนธรรม
 2. ลักษณะของผู้สังเกต ถ้าผู้สังเกตมีทักษะความพร้อมและความสามารถในการสังเกตก็ย่อมทำให้มีการกระทำตามตัวแบบได้ดี
 3. ผลกรรมที่ตัวแบบได้รับ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากในการที่จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมหรือไม่ ถ้าผลกรรมใดที่บุคคลให้คุณค่าและยอมรับ มนุษย์ก็มีแนวโน้มที่จะกระทำตามแต่ในทางตรงกันข้ามผลกรรมใดให้ผลทางลบ มนุษย์ก็จะหลีกเลี่ยงการกระทำนั้น
- การศึกษารวิจัย เกี่ยวกับผลกระทบของรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมที่พึงปรารถนาต่อพฤติกรรมของเด็กได้รับความสนใจจากนักจิตวิทยาอย่างมากในระยะ 10 กว่าปีที่ผ่านมาประเด็นที่น่าสนใจก็คือโทรทัศน์เป็นสื่อในการปลูกฝัง กระตุ้น หรือสนับสนุนให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนาได้หรือไม่ นักจิตวิทยาส่วนหนึ่งได้ศึกษารวิจัยโดยใช้ตัวแบบทางโทรทัศน์ในการส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงปรารถนาในด้านต่าง ๆ เช่น พฤติกรรมการช่วยเหลือ พฤติกรรมก.รควบคุม

ตัวเอง พฤติกรรมการแสดงความเป็นมิตร ซึ่งก็มีการศึกษาทั้งในห้องทดลองและในสภาพธรรมชาติ โดยให้เด็กดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมตามที่ผู้วิจัยต้องการ หลังจากนั้นผู้วิจัยจะสร้างสภาพการณ์ให้เด็กมีโอกาสแสดงพฤติกรรมตามที่สังเกตและเห็นจากตัวแบบ หรือผู้วิจัยสังเกตการแสดงพฤติกรรมของเด็กในสภาพการณ์ปกติ เช่นในการเล่นของเด็ก ซึ่งจากการศึกษาทั้ง 2 สภาพการณ์ได้ผลที่คล้ายคลึงกัน

1. ผลของการดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือ

1.1 การศึกษาในห้องทดลอง

เป็นวิธีการศึกษาที่ผู้วิจัยให้เด็กดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือ และผู้วิจัยจะสังเกตว่าเด็กมีการแสดงพฤติกรรมเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบหรือไม่ เช่น Bryan (1975) ได้ศึกษากับเด็กอายุ 6-9 ปี ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงจำนวนมาก โดยให้ดูรายการโทรทัศน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับการวิจัยโดยเฉพาะ มีความยาวประมาณ 1 นาที ในรายการโทรทัศน์นั้นจะมีตัวแบบแสดงการเล่น Bowling การทดลองครั้งนี้เด็กจะอยู่ในสภาพการณ์ 1 ใน 2 สภาพการณ์คือ 1) ดูตัวแบบเล่น Bowling ชนะ และบริจาครางวัลที่ได้รับให้เข้ากันองค์การกุศล 2) ดูตัวแบบเล่น Bowling ชนะแต่ไม่ได้บริจาครางวัลที่ได้รับ หลังจากนั้นเด็กจะได้เล่น Bowling และเล่นชนะแล้วได้รับรางวัลและมีโอกาสที่จะบริจาครางวัลที่ได้รับให้องค์การกุศล เช่นเดียวกับตัวแบบ ผลการวิจัยพบว่าเด็กจะได้รับอิทธิพลอย่างมากจากกระทำของตัวแบบที่ได้เห็นจากโทรทัศน์ นั่นคือ เด็กที่เห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมการบริจาครางวัลจะมีพฤติกรรมการบริจาครางวัลที่ได้รับให้องค์การกุศลมากกว่าเด็กที่เห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมไม่บริจาคร

การวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือ มีนักจิตวิทยาได้นำมาศึกษากันอีกโดยใช้วิธีการทดลองคล้ายกับการทดลองของ Bryan เช่น Elliot and Vasta (1970 : 8-15) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า เด็กอายุ 5-7 ปี ได้รับอิทธิพลจากตัวแบบที่ได้เห็นจากโทรทัศน์ในการแบ่งปันขนมและเงินให้กับเด็กคนอื่น ๆ และ Rushton and Owen (1975) ก็พบเช่นเดียวกันว่า เด็กผู้ชายอังกฤษอายุ 8-10 ปี ได้รับอิทธิพลในการบริจาคสิ่งของให้กับองค์การกุศลจากการกระทำของตัวแบบที่ได้เห็นจากโทรทัศน์

จรรยา นະกะรัต (2528) ศึกษาถึงผลของตัวแบบสัญลักษณ์ที่มีต่อพฤติกรรม เอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 50 คน โดยให้เด็กดูแถบบันทึกภาพที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เพื่อใช้ในการวิจัยโดยเฉพาะ ซึ่งในแถบบันทึกภาพจะมีตัวแบบแสดงการเล่น เกมคือภาพปริศนา ขณะและแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ ตัวแบบที่แสดงการเล่น เกมคือภาพปริศนาขณะแต่ไม่แสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่ได้เห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อจากแถบบันทึกภาพจะแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อมากกว่า เด็กที่ได้เห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมไม่เอื้อเฟื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

รายการโทรทัศน์ที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมกรรมการช่วยเหลือสังคมของเด็กนั้น ส่วนใหญ่จำกัดอยู่เฉพาะรายการที่นักจิตวิทยาสร้างขึ้นเพื่อใช้กับการวิจัยครั้งหนึ่ง ๆ โดยเฉพาะ ซึ่งรายการที่นักจิตวิทยาสร้างขึ้นเอง ย่อมแตกต่างไปจากรายการโทรทัศน์ที่ฉายออกอากาศตามปกติ นั่นคือ ส่วนใหญ่รายการที่สร้างขึ้นจะมีความยาวประมาณ 5 นาที มีตัวแบบ 1 คน มาแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ (เช่นพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ พฤติกรรมช่วยเหลือ เป็นต้น) ในสภาพการณ์เฉพาะที่จัดขึ้น ใน การทดลอง เด็กจะได้ดูรายการโทรทัศน์และมีการทดสอบพฤติกรรมของเด็กในสภาพการณ์ เดียวกันที่เด็กได้เห็นตัวแบบกระทำพฤติกรรมนั้น ซึ่งในสภาพความเป็นจริงแล้ว รายการโทรทัศน์ที่เด็กดูนั้น เป็นรายการโทรทัศน์ที่ฉายออกอากาศตามปกติ จึงได้มีการศึกษาพฤติกรรมกรรมการช่วยเหลือ ของเด็กโดยใช้รายการโทรทัศน์ที่ฉายออกอากาศตามปกติ เพื่อทดสอบข้อค้นพบที่ผ่านมา

Sprafkin, Liebert and Poulos (1975) ศึกษาอิทธิพลของ รายการโทรทัศน์คือพฤติกรรมกรรมการช่วยเหลือ โดยใช้รายการโทรทัศน์ที่ฉายออกอากาศตามปกติ ซึ่งรายการโทรทัศน์ที่ใช้ในการศึกษาเป็นรายการโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยมสูงในขณะนั้นคือ รายการ โทรทัศน์ชุด Lassie ผู้วิจัยได้เลือกรายการ Lassie 2 ตอน ที่มีความคล้ายคลึงกันใน หลาย ๆ ด้าน (เช่น ตัวละคร สถานที่ เป็นเรื่องสำหรับคนดูประเภทเดียวกัน) โดยทำการ ทดลองกับเด็กผิวขาวชั้นกลางอายุ 5 ปี จำนวน 30 คน โดยสุ่มเข้ารับการทดลองใน 3 สภาพ การณ์ คือ ดูรายการ Lassie ตอนที่ตัวแบบแสดงพฤติกรรมกรรมการช่วยเหลือ สภาพการณ์ที่ 2 ดูรายการ Lassie ปกติ และสภาพการณ์สุดท้ายเป็นรายการโทรทัศน์อื่น ๆ ซึ่งทั้ง 2 สภาพ การณ์หลัง เป็นกลุ่มควบคุม หลังจากดูรายการโทรทัศน์จบแล้ว เด็กจะถูกนำไปอยู่ในอีกห้องหนึ่ง และในห้องนี้เด็กสามารถจะ เล่น เกมชนิดหนึ่ง เพื่อให้ได้รับรางวัลในระหว่างที่กำลัง เล่น เกม

เด็กมีโอกาที่จะช่วยเหลือลูกหมาที่ได้รับอันตรายโดยกดปุ่ม "Help" ซึ่งการกดปุ่ม "Help" นั้นจะรบกวนการเล่นเกมของเด็กทำให้ไม่ได้รับรางวัล พฤติกรรมการช่วยเหลือจะวัดจากเวลาโดยเฉลี่ยที่เด็กใช้ในการกดปุ่ม "Help" ผลการวิจัยพบว่าเด็กที่ดูรายการ Lassie ตอนที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือใช้เวลาในการกดปุ่ม "Help" 93 วินาทีขณะที่เด็กที่ดูรายการ Lassie กดใช้เวลากดปุ่ม 52 วินาที และเด็กที่ดูรายการอื่นใช้เวลากดปุ่ม 32 วินาที

Collins and Getz (1976 : 488-500) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กโดยใช้รายการโทรทัศน์ที่มีการโฆษณาสินค้าสลับรายการ ผู้วิจัยได้ศึกษากับเด็กนักเรียนเกรด 4 เกรด 7 และ เกรด 10 รายการโทรทัศน์ที่ใช้ศึกษาจะมีตัวแบบแสดงการประนีประนอม เมื่อเกิดการขัดแย้งกับผู้อื่นในขณะที่ตัวแบบอีกคนหนึ่งแสดงความก้าวร้าว โดยผู้ชม เด็ก เข้ารับการทดลองในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่งใน 3 สภาพการณ์ คือสภาพการณ์ที่ตัวแบบแสดงการประนีประนอม สภาพการณ์ที่ตัวแบบแสดงความก้าวร้าว เมื่อเกิดการขัดแย้ง และสภาพการณ์ควบคุมซึ่งจะได้ดูรายการ เกี่ยว เรื่องชีวิตของสัตว์ป่า หลังจากดูรายการโทรทัศน์จบแล้ว ผู้วิจัยจะ เปิดโอกาสให้ เด็กแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือหรือทำร้ายผู้อื่นที่กำลังทำงานอย่างหนึ่งให้เสร็จ โดยให้เด็กเลือกกดปุ่ม "Help" เพื่อช่วยให้เสียงรบกวนต่าง ๆ หยุด หรือกดปุ่ม "Hurt" เพื่อทำให้เสียงรบกวนต่าง ๆ เพิ่มขึ้นทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถทำงานได้ ผลการวิจัยพบว่าเด็กนักเรียนทุกระดับที่ได้ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงการประนีประนอมจะมีพฤติกรรมการช่วยเหลือมากกว่าเด็กที่ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงความก้าวร้าวและเด็กที่ดูรายการควบคุม นอกจากนี้เด็กที่ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงการประนีประนอมจะกดปุ่ม "Help" เป็นจำนวนครั้งมากกว่าเด็กอีก 2 กลุ่ม

1.2 การศึกษาในสภาพธรรมชาติ

การศึกษาถึงอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็ก ส่วนใหญ่จะศึกษากันในห้องทดลอง โดยการชุดสภาพการณ์ให้เด็กได้เห็นการกระทำแบบต่าง ๆ ของตัวแบบและ เปิดโอกาสให้เด็กได้กระทำพฤติกรรมที่ให้เห็นจากตัวแบบในสภาพการณ์ที่เหมือนกัน เพื่อจะดูผลว่าเด็กมีการเลียนแบบหรือกระทำตามตัวแบบหรือไม่ และสภาพการณ์ที่ใช้ในการศึกษา

นั้นผู้วิจัยจะเป็นผู้สร้างขึ้นเพื่อใช้เฉพาะกับการทดลองหนึ่ง ๆ โดยมีการกำจัดหรือควบคุมตัวแปรต่าง ๆ ที่จะมีผลต่อการทดลอง ซึ่งเป็นสภาพที่แตกต่างไปจากสภาพความเป็นจริงในสังคม เพราะในสภาพความเป็นจริงแล้วเราไม่สามารถจะกำจัดหรือควบคุมตัวแปรต่าง ๆ ได้มากเท่ากับการทดลอง ดังนั้นเพื่อที่จะยืนยันว่ารายการโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กอย่างแท้จริง นักจิตวิทยาจึงหันมาสนใจศึกษาถึงอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ในสภาพธรรมชาติกันมากขึ้น ดังเช่นงานวิจัยของ Friedrich and Stein (1973) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็กเล็กจำนวน 97 คน การศึกษานี้ค้น Friedrich and Stein จะสังเกตพฤติกรรมการเล่นของเด็กในสภาพปกติ แล้วแบ่งพฤติกรรมการเล่นออกเป็น 3 ประเภทคือ "ก้าวร้าว" "ช่วยเหลือสังคม" และ "การควบคุมตัวเอง" ต่อจากนั้นเด็กจะถูกสุ่มเข้ารับการทดลองในสภาพการณ์หนึ่งจาก 3 สภาพการณ์โดยให้เด็กดูรายการโทรทัศน์เป็นเวลา 4 สัปดาห์ กลุ่มแรกดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เช่น การดูเรื่อง Batman และ Superman กลุ่มที่ 2 ดูรายการโทรทัศน์ที่เป็นกลาง เช่น เรื่องของเด็กที่ทำงานอยู่ในฟาร์มเลี้ยงสัตว์ และกลุ่มที่ 3 ดูรายการโทรทัศน์เรื่อง Mister Rogers' Neighborhood ซึ่งเป็นเรื่องที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือโดยเน้นถึงความร่วมมือ การแบ่งปัน ความเห็นอกเห็นใจ ความรัก และความเป็นมิตรในระหว่างการทดลอง 4 สัปดาห์ จะมีการบันทึกพฤติกรรมการเล่นของเด็กที่ได้ดูรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ โดยผู้สังเกตที่ไม่ทราบเงื่อนไขการทดลอง ผลการวิจัยพบว่ารายการโทรทัศน์มีผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวและพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็ก กล่าวคือรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวจะทำให้เด็กที่เดิมมีพฤติกรรมก้าวร้าวปานกลางมีพฤติกรรมก้าวร้าวเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวไม่มีผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็ก เมื่อวัดภายหลังการทดลอง 2 สัปดาห์ รายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือจะมีผลทำให้เด็กมีพฤติกรรมการช่วยเหลือเพิ่มขึ้น และไม่มีผลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็ก เมื่อวัดภายหลังการทดลอง 2 สัปดาห์เช่นเดียวกัน

ต่อมา Friedrich and Stein (1975 : 27-33) ได้วิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมการช่วยเหลือโดยใช้รายการ Mister Rogers' Neighborhood เพียงรายการเดียว เพื่อต้องการศึกษาว่ารายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือกับ

การฝึกให้ตั้งชื่อและการฝึกให้แสดงบทบาทจะมีผลต่อการเรียนรู้และพฤติกรรมการช่วยเหลืออย่างไร ผู้วิจัยได้ทำการทดลองกับเด็กอนุบาลจำนวน 73 คน โดยสุ่ม เด็กเข้ารับการทดลองในสภาพการณ์ทดลอง 1 ใน 5 สภาพการณ์คือ 1) รายการโทรทัศน์ที่เป็นกลาง 2) รายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือ 3) รายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือ และมีการฝึกให้ตั้งชื่อ 4) รายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือและมีการฝึกให้แสดงบทบาท 5) รายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือ และมีการฝึกให้ตั้งชื่อ และการฝึกให้แสดงบทบาท การทดสอบการเรียนรู้ของเด็กโดย 1) ทดสอบความรู้เกี่ยวกับเนื้อเรื่องในรายการโทรทัศน์ 2) ทดสอบการแสดงหุ่นเชิดมือโดยใช้คำพูดและมีพฤติกรรมการช่วยเหลือที่สัมพันธ์กับเนื้อเรื่องในรายการโทรทัศน์ 3) สังเกตพฤติกรรมการช่วยเหลือที่มีต่อเด็กคนอื่น ๆ ผลการวิจัยพบว่า เด็กเรียนรู้พฤติกรรมการช่วยเหลือจากรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือ และสามารถนำพฤติกรรมการช่วยเหลือไปใช้ในสภาพการณ์อื่น ๆ เช่น การแสดงหุ่นเชิดมือ นอกจากนี้ยังพบอีกว่ารายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือทำให้เด็กมีพฤติกรรมการช่วยเหลือเพิ่มมากขึ้น ทั้งในสภาพการณ์ที่คล้ายคลึงกับสภาพการณ์ที่ได้เห็นจากรายการโทรทัศน์และในสภาพการณ์อื่น สำหรับการฝึกให้ตั้งชื่อนั้นจะมีผลต่อการเรียนรู้ทางด้านภาษาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในเด็กหญิง การฝึกให้แสดงบทบาทจะมีผลทำให้พฤติกรรมการช่วยเหลือเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในเด็กชาย

การศึกษาโดยใช้รายการ Mister Rogers' Neighborhood

ครั้งท้ายสุดเพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กนั้นเป็นงานวิจัยของ Friedrich-Cofer, Huston-Stein, Kipnis, Sisman and Clewett (1977 : 637-646) ผลการทดลองพบว่าเมื่อให้ดูรายการ Mister Rogers' Neighborhood เป็นเวลา 8 สัปดาห์ แล้ววัดพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็ก พฤติกรรมการช่วยเหลือจะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมที่ดูรายการโทรทัศน์อื่น

การศึกษาถึงอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ในสภาพธรรมชาติที่มีชื่อเสียง

มากอีกเรื่องหนึ่งก็คืองานวิจัยของ Moriarty and McCabe (1977) ซึ่งได้ทำการทดลองกับนักกีฬาจำนวน 259 คน ในทีมกีฬาต่าง ๆ เช่นทีม Baseball ทีม Lacross

และทีม Ice-Hocky โดยจะสังเกตพฤติกรรมต่อต้านสังคมและพฤติกรรมความช่วยเหลือสังคมของ นักกีฬาขณะที่เล่นกีฬาแต่ละประเภท การวัดพฤติกรรมจะวัดก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง นักกีฬาแต่ละประเภทจะถูกสุ่มเข้ารับการทดลองในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์ หนึ่ง คือ สภาพการณ์ที่ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบ เล่นกีฬาประเภทเดียวกับผู้แสดงพฤติกรรมความช่วยเหลือ สภาพการณ์ที่ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบ เล่นกีฬาประเภทเดียวกับผู้แสดงพฤติกรรมต่อต้านสังคม และสภาพการณ์ที่ดูรายการโทรทัศน์ที่เป็นกลางซึ่งเป็นกลุ่มควบคุม พฤติกรรมความช่วยเหลือสังคมประกอบด้วย 1) การช่วยเหลือผู้อื่น ได้แก่ การช่วยเหลือ การให้กำลังใจและความร่วมมือ 2) ความเห็นอกเห็นใจ ได้แก่ ความเมตตา ความสงสาร และการเข้าใจถึงสภาพของผู้อื่น 3) ความสุภาพ ได้แก่ การแสดงความเคารพ การเชื่องช้า 4) การชดใช้ ได้แก่ การแก้แค้นสิ่งที่ผิดหรือการขอโทษ และ 5) ความรัก ได้แก่ การแสดงถึงความรู้สึกที่ดีต่อคนอื่น ๆ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการได้ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมความช่วยเหลือสังคม จะทำให้ พฤติกรรมความช่วยเหลือสังคมของนักกีฬา Hocky และนักกีฬา Lacross เพิ่มขึ้นถึงแม้จะไม่มีผลต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือสังคมของนักกีฬา Baseball ก็ตาม รายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมต่อต้านสังคมไม่มีผลต่อนักกีฬาทั้ง 3 ประเภท

การศึกษาอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ในสภาพธรรมชาติ ซึ่งเป็นงานวิจัยสุดท้ายที่จะกล่าวถึง เป็นงานวิจัยของ Ahammer and Murray (1979) ซึ่งได้ทดลองกับเด็กอนุบาลสองสัปดาห์ โดยให้เด็กดูรายการโทรทัศน์ที่ได้มีการวิเคราะห์เนื้อเรื่องว่าเป็นรายการที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมความช่วยเหลือสังคมสูง เด็กอีกกลุ่มหนึ่งดูรายการโทรทัศน์ที่เป็นกลาง รายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมความช่วยเหลือสังคมสูงจะเป็นเนื้อเรื่องที่แสดงถึงความ เป็นห่วงต่อความรู้สึกของผู้อื่น ความสงสาร ความพยายามในการทำงาน การเข้าใจถึงความรู้สึกของผู้อื่น ๆ เด็กจะถูกสุ่มให้ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมความช่วยเหลือสังคม ดูรายการโทรทัศน์ที่เป็นกลาง การดูรายการโทรทัศน์ในแต่ละเงื่อนไขจะดูครั้งละ 30 นาทีคือ 1 วัน และ 5 วัน คือ 1 สัปดาห์เป็นเวลา 4 สัปดาห์ การวัดพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กจะวัดก่อนการทดลอง 1 สัปดาห์ และวัดหลังการทดลอง 1 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่ารายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมความช่วยเหลือสังคม จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมความช่วยเหลือเพิ่มขึ้น (เฉพาะเด็กชาย) และพฤติกรรม

ความร่วมมือเพิ่มขึ้น (ทั้งเด็กชายและเด็กหญิง) การวัดพฤติกรรมความช่วยเหลือจะวัดจากความตั้งใจในการเล่นของเด็กในลักษณะที่ต้องมีการช่วยเหลือเด็กคนอื่น ความร่วมมือจะวัดจำนวนลูกกวาดที่เด็กได้รับการเล่น Madsen ขณะซึ่งเป็นการเล่นในลักษณะที่ต้องเล่นขัดแย้งกับเด็กที่เป็นคู่เล่น เกมด้วย

2. ผลของการดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมการควบคุมตัวเอง

การศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมการควบคุมตัวเองจะศึกษารวมถึงการรอคอยรางวัลและการต้านทานต่อสิ่งล่อใจด้วย โดยการศึกษาทั้งในห้องทดลองและในสภาพธรรมชาติ ส่วนใหญ่จะให้เด็กดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบเล่นเกมต่าง ๆ แล้วตัวแบบจะมีการปฏิบัติตามกติกาอย่างเคร่งครัดหรือละเมิดกติกา จากนั้นจะมีการวัดพฤติกรรมการควบคุมตัวเองของเด็กโดยจัดให้เด็กเล่นเกมชนิดเดียวกัน

2.1 การศึกษาในห้องทดลอง

การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการควบคุมตัวเองในระยะแรก ๆ จะเป็นการศึกษาถึงอิทธิพลของตัวแบบทางโทรทัศน์ที่มีต่อการต้านทานต่อสิ่งล่อใจ ดังเช่น Stein and Bryan (1972 : 268-273) ได้ศึกษากับนักเรียนหญิงเกรด 3 เกรด 4 จำนวน 63 คน โดยให้เด็กดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบ (ซึ่งเป็นเพื่อนของเด็ก) เล่นเกม Bowling เด็กกลุ่มหนึ่งจะได้ดูตัวแบบที่เล่นเกมชนะเสมอ เด็กอีกกลุ่มหนึ่งจะได้ดูตัวแบบที่เล่นเกมแล้วชนะน้อยครั้ง ในแต่ละสภาพการณ์ ตัวแบบจะเป็นผู้ให้รางวัลแก่ตัวเองตามกติกาในการเล่น เกม โดยตัวแบบจะได้เหรียญ 5 เซนต์จำนวนหนึ่ง เมื่อสามารถทำคะแนนได้สูง การทดลองจะแบ่งเด็กออกเป็น 4 กลุ่มตามสภาพการณ์ทดลอง คือสภาพการณ์ที่ตัวแบบซุกตบสนับสนุนและปฏิบัติตามกติกาอย่างเคร่งครัด สภาพการณ์ที่ตัวแบบไม่ซุกตบสนับสนุนและไม่ปฏิบัติตามกติกา สภาพการณ์ที่ตัวแบบซุกตบและปฏิบัติไม่สอดคล้องกัน และสภาพการณ์ควบคุม หลังจากได้ดูตัวแบบเล่นเกมแล้ว เด็กแต่ละคนจะได้เล่นเกม Bowling และมีการให้รางวัลแก่ตัวเองเช่นเดียวกัน การปฏิบัติตามกติกาของเด็กจะวัดจากจำนวนเหรียญ 5 เซนต์ที่เด็กให้กับตัวเองในการเล่น เกมครั้งที่ไม่ชนะ ผลการวิจัยพบว่าเด็กที่ได้ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบซุกตบสนับสนุนและปฏิบัติตามกติกาอย่างเคร่งครัดจะให้รางวัลแก่ตัวเองตามกติกาอย่างเคร่งครัดและมีความต้านทานต่อสิ่งล่อใจมากกว่าเด็กที่ได้ดูรายการ

โทรทัศน์ที่ตัวแบบพูดและปฏิบัติไม่เป็นไปตามกติกา และเด็กที่ดูตัวแบบพูดและปฏิบัติไม่สอดคล้องกัน จะละเมียดกติกาในการเล่น เกมมากที่สุด

เช่นเดียวกับกับงานวิจัยของ Wolf (1973 : 51-56) ที่ศึกษาถึงผลกระทบของ ตัวแบบทางโทรทัศน์ที่มีต่อการต้านทานสิ่งล่อใจ ได้ทำการทดลองกับเด็กชายอายุ 5, 7 และ 9 ปี โดยให้เด็กดูตัวแบบ (ซึ่งเป็นเพื่อนของเด็ก) ในสภาพการณ์ที่ตัวแบบพูดว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งคือ ไม่เล่นของเล่นที่ถูกห้าม สภาพการณ์ที่ตัวแบบพูดว่าจะไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคือ เล่นของเล่นที่ถูกห้าม และสภาพการณ์ที่ไม่มีตัวแบบ หลังจากนั้นเด็กจะได้เล่นของเล่นต่าง ๆ และมีของเล่นบางชนิดที่ ผู้วิจัยบอกว่าไม่ต้องการให้เด็กเล่น ผลการวิจัยพบว่าเด็กชายที่ได้ดูตัวแบบที่ไม่ปฏิบัติตาม คำสั่งจะ เล่นของเล่นที่ถูกห้ามมากกว่าเด็กที่ได้ดูตัวแบบที่ปฏิบัติตามคำสั่ง และเด็กที่ไม่ได้ดู ตัวแบบ เด็กชายที่ได้ดูตัวแบบที่ปฏิบัติตามคำสั่งจะ เล่นของเล่นที่ถูกห้ามน้อยกว่าเด็กที่ไม่ได้ดูตัวแบบ

ต่อมา Wolf and Cheyne (1972 : 1429-1436) ได้ทำการทดลองซ้ำอีกกับเด็กชายอายุ 7-8 ปี การทดลองเริ่มจากการให้เด็กเล่นของเล่นต่าง ๆ ในห้อง มีของเล่นบางชนิดที่ผู้วิจัยห้ามไม่ให้เด็กหยิบหรือเล่น พบว่าเด็กมีความอดทนไม่เล่นของเล่นที่ห้าม เป็นเวลา 4.40 นาที ต่อมาเด็กจะได้ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบเป็นเด็กชายอายุ 7-8 ปี เล่นของเล่นที่คล้ายคลึงกับที่เด็กเล่นในครั้งแรกและตัวแบบจะไม่หยิบหรือเล่นของเล่นที่ถูกห้ามเลย อีกสภาพการณ์หนึ่งเด็กจะได้ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบเป็นเด็ก เช่นเดียวกัน แต่ตัวแบบจะไม่เชื่อฟังคำสั่ง โดยหยิบของเล่นที่ถูกห้ามมาเล่น หลังจากการดูรายการโทรทัศน์จบแล้ว ผู้วิจัยจะให้เด็กเล่นของเล่นต่าง ๆ ในห้องเช่นเดียวกับครั้งแรก ผลการวิจัยพบว่าเด็กที่ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดง การเชื่อฟังคำสั่งจะมีความอดทนไม่เล่นของเล่นที่ถูกห้ามเป็นเวลา 8 นาที และเด็กที่ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงการฝ่าฝืนคำสั่งจะมีความอดทนไม่เล่นของเล่นที่ถูกห้าม เป็นเวลาน้อยกว่า 3 นาที นอกจากนั้นเมื่อศึกษาถึงความต้านทานต่อสิ่งล่อใจ โดยรู้ดจากระยะเวลาที่เด็กใช้ในการเล่นของเล่นที่ถูกห้าม ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วก่อนการทดลองเด็กจะใช้เวลาเล่นของเล่นที่ถูกห้ามประมาณ 1 นาที ในช่วงเวลา 10 นาทีที่สังเกต เมื่อเด็กได้ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงการฝ่าฝืนข้อห้ามจะใช้ เวลาเล่นของเล่นที่ถูกห้ามประมาณ 4 นาทีในช่วงเวลา 10 นาทีที่สังเกต และเด็กที่ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงการเชื่อฟังข้อห้ามจะใช้เวลาเล่นของเล่นที่ถูกห้ามเพียง 7 วินาที

Wolf and Cheyne ได้ศึกษาต่อถึงผลของรายการโทรทัศน์ต่อการคงอยู่ของพฤติกรรมหลังจากการทดลองครั้งแรก 1 เดือน โดยการนำเด็กชายทั้งหมดมาศึกษาในสภาพการณ์เดิมอีก ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่ารายการโทรทัศน์ยังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็ก นั่นคือเด็กที่ไม่ได้ดูรายการโทรทัศน์จะมีความต้านทานต่อสิ่งล่อใจประมาณ 6 นาที และเด็กที่เคยดูรายการโทรทัศน์ที่ตัวแบบแสดงการเชื่อฟังคำสั่งจะมีความต้านทานต่อสิ่งล่อใจประมาณ 4 นาที

การศึกษาอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมการควบคุมตัวเองรูปแบบอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการรอรับรางวัลเป็นคนสุดท้าย จากรายงานการวิจัยของ Yates (1974) ที่ศึกษาถึงความสามารถในการอดทนรอรับรางวัลเป็นคนสุดท้าย โดยได้ทดลองกับเด็กนิวซีแลนด์อายุ 8 ปี จำนวน 72 คน การศึกษานำเพื่อหาพฤติกรรมพื้นฐานด้วยการถามเด็กว่าเด็กจะเลือกสิ่งใดระหว่างรางวัลเล็ก ๆ เช่น เงินจำนวนหนึ่งที่ได้ในขณะนั้น หรือรางวัลที่มากกว่าแต่ต้องรอไปอีก 7 วัน จากนั้นผู้วิจัยได้จัดสภาพการณ์ให้เด็กกลุ่มหนึ่งได้ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบผู้หญิงแสดงพฤติกรรมการอดทนรอรับรางวัลในระยะเวลาสั้น ๆ และ/หรือ การให้เหตุผลในการรอรับรางวัล อีกสภาพการณ์หนึ่งเด็กไม่ได้ดูรายการโทรทัศน์ ผลการวิจัยพบว่าเมื่อเปรียบเทียบกลุ่มควบคุมแล้ว เด็กที่ได้ดูรายการโทรทัศน์ที่ตัวแบบแสดงพฤติกรรมการอดทนรอรับรางวัลได้นาน ๆ เลือกที่จะอดทนรอรับรางวัลที่มากกว่าเป็นระยะเวลาสั้น ๆ ได้ นอกจากนั้นเมื่อมีการทดสอบภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ต่อมา พบว่าพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากการได้ดูตัวแบบจากรายการโทรทัศน์ยังคงอยู่

2.2 การศึกษาในสภาพธรรมชาติ

Friedrich and Stein (1973) ได้ทดลองกับเด็กในสถานเลี้ยงเด็กเล็กอายุ 4 ปี จำนวน 93 คน โดยจัดสภาพการณ์ให้เด็กกลุ่มหนึ่งดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคม ซึ่งจะให้ดูรายการโทรทัศน์เรื่อง 'Mister Rogers' Neighborhood อีกสภาพการณ์หนึ่งดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวซึ่งจะให้ดูเรื่อง Superman และ Batman สภาพการณ์ควบคุมเด็กจะได้ดูรายการโทรทัศน์ที่เป็นกลางเป็นเวลา 4 สัปดาห์ ระหว่างการทดลองจะมีการสังเกตพฤติกรรมการเล่นของเด็กในสภาพธรรมชาติ โดยจะบันทึกพฤติกรรมการควบคุมตัวเองซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ การเชื่อฟัง

และการปฏิบัติตามกฎ การอดทนรอ เป็นเวลานาน ๆ การมีความพยายามในการทำงาน ผลการวิจัยพบว่ารายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวและรายการโทรทัศน์ที่เป็นกลางจะทำให้พฤติกรรม การเชื่อฟังและการปฏิบัติตามกฎของเด็กลดลง ในขณะที่รายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสังคม จะทำให้พฤติกรรม การเชื่อฟังและการปฏิบัติตามกฎของเด็กเพิ่มขึ้น และพบว่ารายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวจะทำให้การอดทนรอ เป็นเวลานาน ๆ ของเด็กลดลงมากกว่ารายการโทรทัศน์ที่เป็นกลาง และรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสังคมอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ เมื่อทดสอบภายหลังการทดลองพบว่า รายการโทรทัศน์ยังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความควบคุมตัวเองของเด็กอยู่ตลอด 2 สัปดาห์หลังการทดลอง สำหรับการมีความพยายามในการทำงานพบว่า รายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสังคมจะทำให้เด็กมีความพยายามในการทำงาน เพิ่มขึ้นมากกว่ารายการโทรทัศน์ที่เป็นกลาง และรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวทั้งการวัดทันทีหลังการทดลองและการวัดหลังการทดลองในเวลาต่อมา

3. ผลของการดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมความเป็นมิตร

3.1 การศึกษาในห้องทดลอง

Fryrear and Thelen (1969 : 290-298) ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ต่อการแสดงพฤติกรรมความเป็นมิตรของเด็ก ซึ่งได้ทดลองกับ เด็กชาย-หญิงในสถานรับเลี้ยงเด็ก โดยผู้เด็กเข้ารับการทดลองในสภาพการพบได้สภาพการณ์หนึ่งคือ ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบ (ที่เป็นผู้ใหญ่) แสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับความรักต่อตัวการ์ตูนตลกตัวเล็ก ๆ อีกสภาพการณ์หนึ่งดูรายการโทรทัศน์ที่เป็นกลางซึ่งเป็นกลุ่มควบคุม หลังจากนั้น เด็กจะมีโอกาสได้เล่นของเล่นจำนวนมากและมีของเล่นที่เป็นตัวการ์ตูนตลกตัวเล็ก ๆ รวมอยู่ด้วย ผู้สังเกตจะนั่งอยู่ด้านหลังของห้อง เพื่อสังเกตการแสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับความรักต่อของเล่นต่าง ๆ ของเด็ก ผลการวิจัยพบว่าเด็กที่ได้ดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับความรัก จะแสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับความรักที่เหมือนกับตัวแบบมากกว่า เด็กที่ได้ดูรายการโทรทัศน์ที่เป็นกลาง

งานวิจัยที่สนับสนุนว่า รายการโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความเป็นมิตรของเด็กอีกงานวิจัยหนึ่งก็คือการศึกษาของ Gorn, Goldberg and Kanungo (1976 : 277-280) ซึ่งต้องการศึกษาว่า รายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสังคมจะมีผลต่อ

การเพิ่มพฤติกรรมความเป็นมิตรของเด็กหรือไม่ โดยศึกษากับ เด็กแคนาดาในสถานวัยเลี้ยงเด็กเล็ก อายุ 3-15 ปี ในสภาพการณ์ทดลองจะให้เด็กดูรายการโทรทัศน์รายการหนึ่งคือ Sesame Street ซึ่งเด็กกลุ่มหนึ่งจะดูรายการ Sesame Street ที่มีตัวแสดงที่ไม่ใช่เด็กผิวขาว เด็กอีกกลุ่มหนึ่งดูรายการ Sesame Street ที่มีตัวแสดงเป็นเด็กผิวขาวทั้งหมด หลังจากการดูรายการ Sesame Street แล้ว พบว่า เด็กจะแสดงความยินดีและพอใจมากขึ้น ในการเล่นกับเด็กที่ไม่ใช่เด็กผิวขาว ซึ่งในกลุ่มควบคุมพบว่า เด็กจะมีความขัดแย้งอย่างมากเมื่อเล่นกับเด็กที่ไม่ใช่เด็กผิวขาว

3.2 การศึกษาในสภาพธรรมชาติ

การศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมการแสดงความเป็นมิตรของเด็กในสภาพธรรมชาติที่นักจิตวิทยาศึกษากันนั้น ส่วนใหญ่จะใช้รายการ Sesame Street และรายการ Mister Rogers' Neighborhood เป็นรายการโทรทัศน์ที่ให้เด็กดู เนื่องจากเป็นรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ได้รับความนิยมสูงมาก

ในงานวิจัยของ Coates, Pusser and Goodman (1976 : 133-144) ที่ศึกษาถึงอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมการแสดงความเป็นมิตรของเด็ก โดยเลือกรายการ Sesame Street และรายการ Mister Rogers' Neighborhood มาใช้ในการศึกษา ได้ทำการทดลองกับเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 32 คน อายุระหว่าง 3-8 ปี และ 5-7 ปี (อายุเฉลี่ย 4.75 ปี) เป็นเด็กชาย 11 คน และเด็กหญิง 15 คน โดยสุ่มเด็กเข้ารับการทดลอง 1 ใน 2 สภาพการณ์คือ สภาพการณ์ที่ดูรายการ Sesame Street หรือสภาพการณ์ที่ได้ดูรายการ Mister Rogers' Neighborhood โดยมีการสังเกตพฤติกรรมการแสดงความเป็นมิตรของเด็กแต่ละคนก่อนการทดลอง (เส้นฐาน) ระหว่างการทดลอง (รับเงื่อนไขการทดลอง) และหลังการทดลอง (ทดสอบภายหลัง) 1 สัปดาห์ของการดูรายการโทรทัศน์แต่ละรายการ ซึ่งจะสังเกตจำนวนของการให้การเสริมแรงทางบวกของเด็ก การทำโทษเด็กคนอื่น ๆ และผู้ใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่มีคะแนนเส้นฐานของพฤติกรรมอยู่ในระดับต่ำ เมื่อได้ดูรายการ Sesame Street จะมีการให้การเสริมแรงทางบวกเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เด็กที่มีคะแนนเส้นฐานของพฤติกรรมอยู่ในระดับสูงรายการ Sesame Street ไม่มีผลต่อพฤติกรรม

ของเด็ก สำหรับเด็กทุกคน (ที่มีคะแนนพื้นฐานของพฤติกรรมอยู่ในระดับสูงและต่ำ) ที่ดูรายการ Mister Rogers' Neighborhood มีการให้การเสริมแรงทางบวก การปะทะสัมพันธ์ทางสังคมกับเด็กคนอื่น ๆ และกับผู้ใหญ่ในสถานรับเลี้ยงเด็กเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากจะมีการศึกษาถึงอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของเด็กปกติแล้ว ยังมีการศึกษาถึงอิทธิพลของรายการโทรทัศน์กับเด็กที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนด้วย โดยใช้รายการโทรทัศน์ในการปรับพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของเด็ก อย่างเช่น การศึกษาของ O' Connor (1969 : 15-22) ซึ่งมีความสนใจและต้องการศึกษาเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ว่าสามารถนำมาใช้ในการสร้างหรือปรับพฤติกรรมเด็กที่ชอบแยกตัวออกจากกลุ่มให้มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพิ่มมากขึ้นได้หรือไม่ โดยทำการทดลองกับเด็กที่ชอบแยกตัวออกไปอยู่ตามลำพังอย่างมากในสถานรับเลี้ยงเด็กจำนวน 13 คน เด็กที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเหล่านี้จะมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กคนอื่น ๆ น้อยมาก คือมีปฏิสัมพันธ์ที่พอจะเป็นไปได้กับเด็กคนอื่น ๆ น้อยกว่า 5 ครั้งใน 32 ครั้ง จากการสังเกตในระยะเวลา 8 วัน ซึ่ง O' Connor จะแบ่งเด็กทั้งหมดออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งให้ดูรายการโทรทัศน์ที่แสดงถึงการมีปฏิสัมพันธ์ของเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็กและได้รับการเสริมแรงจากการมีปฏิสัมพันธ์ รายการทั้งหมดมี 11 ตอน แต่ละตอนจะมีผู้ใหญ่ที่เป็นผู้หญิงคอยอธิบายการกระทำของตัวแบบและตอบคำถามของเด็ก ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งจะดูรายการโทรทัศน์ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับปลาโลมาแสนรู้ หลังจากการดูรายการโทรทัศน์แล้ว ผู้วิจัยจะสังเกตการมีปฏิสัมพันธ์ของเด็กกลุ่มนี้อีก ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่ได้ดูรายการโทรทัศน์ที่แสดงถึงการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะมีการปฏิสัมพันธ์กับเด็กคนอื่น ๆ เพิ่มขึ้น จากปฏิสัมพันธ์พื้นฐาน 2 ครั้งใน 32 ครั้ง เป็น 12 ครั้งใน 32 ครั้ง สำหรับกลุ่มควบคุมความสัมพันธ์กับเด็กคนอื่น ๆ จะไม่เพิ่มขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์พื้นฐาน

ต่อมา O' Connor ได้ศึกษาซ้ำอีก โดยเลือกเด็กที่แยกตัวออกจากสังคมจำนวน 33 คน จากสถานรับเลี้ยงเด็กเล็ก ซึ่งเด็กที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเหล่านี้ได้มาจากการประเมินของครูและจากการสังเกตพฤติกรรมของเด็กโดยผู้สังเกตได้รับการฝึกมาแล้ว รูปแบบการทดลองจะเป็น 2 x 2 องค์ประกอบคือ เด็กกลุ่มที่ 1 จะดูรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมทางสังคมที่ดี อีกกลุ่มหนึ่งจะดูรายการโทรทัศน์ที่เป็นกลาง และครึ่งหนึ่งของเด็กในแต่ละกลุ่มจะได้รับการเสริมแรงทางสังคม เมื่อมีการแสดงพฤติกรรมทางสังคมกับเด็กคนอื่นอีกครึ่งหนึ่งจะ

ไม่ได้รับการเสริมแรงทางสังคม ผลการวิจัยพบว่ารายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมทางสังคมสามารถปรับพฤติกรรมที่ เบี่ยงเบนของ เด็กได้มากกว่าการปรับพฤติกรรมโดยการเสริมแรง และพบว่ารูปแบบของพฤติกรรมทางสังคมของ เด็กจะคงอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะได้รับหรือไม่ได้รับการเสริมแรงทางสังคมก็ตาม เมื่อติดตามผลต่อมา พบว่าเด็กที่ได้ดูตัวแบบแสดงพฤติกรรมทางสังคมจะมีพฤติกรรม เส้นฐานที่ไม่ เป็นพฤติกรรมการแยกตัวจากสังคม ในขณะที่กลุ่มที่ได้รับการเสริมแรงทางสังคมและกลุ่มควบคุมจะกลับไปมีพฤติกรรม เส้นฐาน เป็นพฤติกรรมการแยกตัวจากสังคมอีก

จากการทบทวนงานวิจัยที่ เกี่ยวกับอิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมของ เด็กที่ผ่านมาจะ เห็นได้ว่าทั้งการศึกษาในห้องทดลองและการศึกษาในสภาพธรรมชาติจะได้ผลที่คล้ายคลึงกันนั่นคือ รายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กอย่างมาก ทั้งใน เด็กที่มีพฤติกรรมปกติและใน เด็กที่มีพฤติกรรม เบี่ยงเบน เด็กจะเลียนแบบการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ตามตัวแบบที่ได้ เห็นจากโทรทัศน์

ประเทศไทยมีการแพร่ภาพทางโทรทัศน์มานานกว่า 30 ปีแล้ว แต่การศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาและอิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อพัฒนาการของเด็กยังมีการทำกันอย่างน้อยมาก จากสภาพความเป็นจริงในสังคมไทย แนวความคิดและงานวิจัยที่กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมที่พึงปรารถนาต่อพฤติกรรมของเด็ก โดยตั้งคำถามว่า เด็ก เรียนรู้พฤติกรรมที่พึงปรารถนาจากรายการโทรทัศน์ได้อย่างไร ซึ่งในการศึกษาถึงการเรียนรู้พฤติกรรมที่พึงปรารถนาของเด็กครั้งนี้ ผู้วิจัยยึดถือทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของ Bandura เป็นหลักในการวิจัยโดยมีความเชื่อว่าคนเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ จากสังคมที่เขาดำรงอยู่โดยการเรียนรู้จากการสังเกต และเรียนรู้จากผลกรรมที่เกิดขึ้น ดังนั้นพฤติกรรมของบุคคลในสังคมจึง เป็นตัวแบบในการแสดงพฤติกรรมและตัวแบบที่ปรากฏผ่านทางโทรทัศน์และภาพยนตร์ที่มีประสิทธิภาพสูงและ เป็นที่แพร่หลาย ส่งผลให้บุคคลในสังคมรับเอาทัศนคติและพฤติกรรมของตัวแบบ เป็นแบบอย่างในการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแบบที่ปรากฏผ่านทางโทรทัศน์นั้น สามารถก่อให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมแก่บุคคลจำนวนมากอย่างพร้อม เปรียงกันในหลาย ๆ สถานที่อย่างกว้างขวาง เด็ก เป็นคนกลุ่มหนึ่งของสังคมที่มีพฤติกรรม การกระทำตามตัวแบบมากที่สุด (Bandura, 1977 : 30-40) เมื่อ เป็นเช่นนี้การวางรากฐาน

และปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงปรารถนาให้กับ เด็กที่จะ เจริญเติบโตไป เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมจึงมีความ สำคัญยิ่ง เพราะ เด็ก เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติอย่างมาก เด็กจะต้อง เป็นผู้นำและ เป็นกำลัง อันสำคัญของประเทศชาติในอนาคต ดังนั้นจึงควรจะพยายามหาทางให้ เด็กได้รับได้ปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม (สฤณี ธนะรัชต์, 2505)

การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและสภาพการดูโทรทัศน์ของ เด็กและ เยาวชนในกรุงเทพมหานคร โดยให้นักเรียนระดับประถมศึกษา (ป.3-ป.6) และระดับมัธยมศึกษา (ม.1-ม.6) ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,500 คนตอบแบบสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์และโฆษณาทาง โทรทัศน์ ผลการศึกษาพบว่ารายการโฆษณาทางโทรทัศน์ที่เด็กและ เยาวชนในกรุงเทพมหานครชอบมาก เป็นลำดับที่ 2 คือรายการดาวพิเศษ (ร้อยละ ๓1.๑) จากรายการโฆษณาทางโทรทัศน์ที่เด็กและ เยาวชน ชอบมากที่สุด 20 รายการ นอกจากนั้นเด็กและ เยาวชนในกรุงเทพมหานครยังมีความ เห็นว่ารายการ ดาวพิเศษ เป็นรายการที่มีประโยชน์มาก เป็นลำดับที่ 2 (ร้อยละ 23) จากรายการโฆษณาทางโทรทัศน์ ที่เด็กและ เยาวชนมีความ เห็นว่ามีประโยชน์มากที่สุด ๑ รายการ สำหรับเหตุผลที่เด็กและ เยาวชนใน กรุงเทพมหานครชอบและ เห็นว่ารายการดาวพิเศษมีประโยชน์ก็คือ เป็นรายการที่สอนให้คนมีระเบียบวินัย สอนให้คนรักษาความสะอาด สอนให้คนทิ้งขยะให้เป็นที่เป็นทาง (อรุณพล ธรรมวงศ์ และคณะ, 2528) ดังนั้นผู้วิจัยจึง เลือกรายการดาวพิเศษ เป็นรายการโฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรม ที่พึงปรารถนาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

รายการดาวพิเศษที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นรายการดาวพิเศษชุดที่ 1 และรายการดาวพิเศษชุด ส่วนสาธารณะ มีความยาวประมาณ 1 นาที โดยสร้างเป็นภาพยนตร์การ์ตูนเนื้อ เรื่องของรายการ จะ เป็น เรื่องของดาวพิเศษที่จะคอยจับจ้องทุกคนทุกหนแห่งถ้าใครทิ้งขยะ เกือบกลาดคนนั้นก็กลายเป็น คนตัว เล็ก เท่าขยะที่ทิ้ง เมื่อคนตัว เล็กนั้นได้พยายาม เก็บขยะนั้นทิ้งลงในถังขยะ เรียบร้อยแล้วตัวจะใหญ่ ขึ้นอย่าง เดิม และยังได้ เข้มกมัดติดที่หน้าอก แสดงว่าบุคคลนั้นได้ เป็นสมาชิกของชมรมสร้างสรรค์ไทย แล้ว เพราะได้ช่วยรักษาม้านเมืองให้สะอาด ตามทฤษฎีการ เรียนรู้ทางสังคม Bandura (Bandura, 1977 : 17-55) กล่าวถึงวิธีการเรียนรู้ของมนุษย์ว่ามนุษย์จะ เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ 2 วิธีคือ การ เรียนรู้จากผลกรรม มนุษย์จะ เลือทำ เฉพาะพฤติกรรมที่ทำแล้ว ได้รับผลกรรมทางบวกและไม่ทำพฤติกรรม ที่ทำแล้วได้รับผลกรรมทางลบ และการเรียนรู้จากตัวแบบเป็นการ เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์โดยการ สังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น เป็นแบบอย่าง ซึ่งจะประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ 4 กระบวนการคือ

กระบวนการใส่ใจ กระบวนการทรงจำ กระบวนการผลิต และกระบวนการจงใจ ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เมื่อพิจารณารายการดาวิเศษที่เป็นภาพยนตร์การ์ตูนและมีเสียงเพลงประกอบ ซึ่งทั้งภาพและเสียงเพลงจะกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและใส่ใจกับรายการ นอกจากนี้ตัวแบบจากรายการดาวิเศษยังมีส่วนคล้ายคลึงกับยูตูคือ เป็นผู้ที่มิมีบทบาทด้านพฤติกรรมกรรมาความสะอาดจึงทำให้ยูตูใส่ใจกับตัวแบบจากรายการดาวิเศษมากขึ้น การดำเนินเรื่องของรายการดาวิเศษจะเป็นไปอย่างมีระบบและมีขั้นตอนของการกระทำที่ไม่ซับซ้อน จึงง่ายแก่การที่ยูตูจะทรงจำ ดังนั้นยูตูจึงสามารถรวบรวมแบบแผนของพฤติกรรมของตัวแบบได้ง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติตามได้ ยูตูจะไม่เลียนแบบพฤติกรรมกรรมาไม่ทั้งขณะลงดังขณะของตัวแบบจากรายการดาวิเศษ เนื่องจากได้เห็นตัวแบบทำพฤติกรรมนั้นแล้วได้รับผลกรรมาทางลบคือตัวจะเล็กลงเท่ากับขณะที่หึ่ง แต่ยูตูจะเลียนแบบพฤติกรรมกรรมาทั้งขณะลงดังขณะของตัวแบบจากรายการดาวิเศษ เพราะได้เห็นตัวแบบทำพฤติกรรมนั้นแล้วได้รับผลกรรมาทางบวกคือ มีความหึ่งพอใจจากการที่ตัวที่เล็กลงจะใหญ่ขึ้นเหมือนเดิม นอกจากนั้นยังได้รับรางวัลจากการทำพฤติกรรมนั้นด้วย คือการได้รับเข็มกลัดดาวิเศษติดที่หน้าอกเสื้อ แสดงว่าเป็นบุคคลที่ช่วยรักษามัน เมืองให้สะอาด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาว่าการโฆษณาทางโทรทัศน์เรื่อง "ดาวิเศษ" จะมีผลต่อพฤติกรรมกรรมาทั้งขณะของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นหรือไม่

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาเพียงเฉพาะผลที่เกิดจากการโฆษณาทางโทรทัศน์เรื่อง "ดาวิเศษ" ที่มีต่อพฤติกรรมกรรมาทั้งขณะลงดังขณะของนักเรียน
2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะในนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 และประถมศึกษาปีที่ 2 เท่านั้น
3. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาคามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) Bandura (Bandura, 1977; 1986)

14. การวิจัยครั้งนี้ศึกษากับนักเรียนที่เคยดูรายการดาวพิเศษมาแล้วในการดูรายการโทรทัศน์ประจำวันโดยจากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และประถมศึกษาปีที่ 2 (อายุ 7-8 ปี) โรงเรียนจักรศรีวิทยานุกูล อำเภอเมือง จ.ชัยภูมิ จำนวน 80 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 40 คน การเลือกใช้นักเรียนในระดับประถมศึกษา มีเหตุผลสามประการคือ ประการที่หนึ่งจากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศพบว่า พฤติกรรมที่พึงปรารถนาของเด็กจะเกิดเพิ่มอย่างรวดเร็วในช่วงอายุ 1-10 ปี และจะเพิ่มขึ้นสูงสุดในช่วงอายุ 7 ปี (Bar-Tal, 1976) ประการที่สอง จากการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura พบว่าเด็กในระดับศึกษามีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ซึ่งเหมาะแก่การวางรากฐานและปลูกฝังพฤติกรรม (Bandura, 1977) และประการที่สาม เด็กเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีค่ามากที่สุดส่วนหนึ่งของประเทศ จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะปลูกฝังสิ่งที่ดีงามให้กับเด็ก เพื่อให้ได้ เป็นกำลังที่เข้มแข็งมีคุณภาพในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ รายการดาวพิเศษ
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ จำนวนนักเรียนที่แสดงพฤติกรรมทางดีทั้งระยะสั้นระยะยาว

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

รายการดาวพิเศษ หมายถึงรายการดาวพิเศษชุดที่ 1 และชุดสวนสาธารณะ ความยาวรวมประมาณ 1 นาที ซึ่งเป็นรายการโฆษณาทางโทรทัศน์ที่ชักชวนให้ประชาชนช่วยกันรักษาความสะอาดของชมรมสร้างสรรค์ไทย

พฤติกรรมกาที่ขยงดงขยง หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนนำเอาเศษวัสดุที่ใส่ขนมหลังจากรับประทานขนมหมดแล้วไปทิ้งลงดงขยงที่ตั้งอยู่ตรงระ เบียงหน้าห้องทดลอง

พฤติกรรมกาไม่ทิ้งขยงดงขยง หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนนำเอาเศษวัสดุที่ใส่ขนมหลังจากรับประทานขนมหมดแล้วไม่ไปทิ้งลงดงขยงที่ตั้งอยู่ตรงระ เบียงหน้าห้องทดลอง

นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น หมายถึง นักเรียนชาย-หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2528 ของโรงเรียนจตุรวิธานุกุล เอ. จตุรัส จ. ชัยภูมิ

สมมติฐานในการวิจัย

การโฆษณาทางโทรทัศน์เรื่อง "ดาวพิเศษ" มีผลต่อพฤติกรรมกาที่ขยงดงขยงของนักเรียน การวิจัยเชิงทดลองนี้ทำนายผลว่า จำนวนนักเรียนที่ถูกการโฆษณาทางโทรทัศน์เรื่อง "ดาวพิเศษ" จะแสดงพฤติกรรมกาที่ขยงดงขยงมากกว่าจำนวนนักเรียนที่ไม่ได้ถูกการโฆษณาทางโทรทัศน์เรื่อง "ดาวพิเศษ"

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงผลของรายการดาวพิเศษที่มีต่อพฤติกรรมกาที่ขยงดงขยงของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 และประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนจตุรวิธานุกุล
2. เป็นแนวทางแก่ครู ผู้ปกครอง ตลอดจนเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในการใช้รายการโทรทัศน์เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงปรารถนาอื่น ๆ
3. เพื่อขยายการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลของรายการโทรทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคลในด้านจิตวิทยาสังคมให้กว้างขวางขึ้น